

REKABET FORUMU

HUKUK-EKONOMİ-POLİTİKA

Haziran 2024, Sayı: 168

Rekabet Derneği, 20 Mayıs 2004 tarihinde kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Derneğin amacı Türkiye'de rekabet ortamının ve rekabet kültürünün gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Bu dergide ileri sürülen görüşler yazarlarına ait olup Rekabet Derneği'ni bağlayıcı değildir.

Web:www.rekabetderneği.org

REKABET KURUMU PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

Özge İçöz

Prof. Dr. Erdal Türkkan

Rekabet Kurumu'nun Türkiye'nin en yüksek performanslı idari kurumlarından birisi olduğu ve olmaya devam ettiği konusunda yaygın bir kanaat vardır. Bu kanaat, Rekabet Kurumu'nun performansını ölçme gerekliliğini ortadan kaldırmaz. Aksine, bu performansın zaman içinde gelişimini ölçme gerekliliğini artırır. Dolayısıyla, Rekabet Kurumu için bir performans değerlendirmesi yapmak, gecikmiş bir zorunluluktur.

Herhangi bir kurumun performansını ölçmek çeşitli zorluklar arz eder. Rekabet Kurumu için bu zorluklar çok daha fazladır. Rekabet hukuku ve ekonomisinin uygulanması, bütün ülkeler açısından yüksek uzmanlık gerektiren karmaşık bir konudur ve bu konudaki zorluklar zaman içerisinde artma eğilimindedir. Dolayısıyla Rekabet Kurumu'nun performansını değerlendirecek kişilerin bu alanda ileri bir eğitim ve tecrübeye sahip olmaları gerekir. Ancak iyi performans değerlendirmesi için bu koşulun karşılanması yeterli değildir. Bu kişilerin Rekabet Kurumu'nun faaliyetlerini yakından takip etmeleri de bir zorunluluktur. Nihayet Rekabet Kurumlarının şeffaf olması da iyi bir değerlendirme yapılabilmesi için olmazsa olmaz bir koşuldur.

Rekabet Kurumu'nun performansının değerlendirilmesinde Rekabet Derneği'ne de önemli bir görev düştüğü kabulünden hareketle, Dernek bünyesinde bu yönde bir çalışma başlatılmıştır. Rekabet Kurumu'nun performans değerlendirmesinin yapılabilmesi için, öncelikle kapsayıcı bir performans kriterleri demetinin belirlenmesi konusundaki zorlukların aşılması gerekmiştir. İkinci olarak performans kriterlerine atfedilecek ağırlıklar konusunun netleştirilmesi gerekmiştir. Üçüncü olarak anket yapılacak dönem ve kapsanacak ülkeler konusunun karara bağlanması söz konusudur. Dördüncü olarak anket yapılacak kişilerin belirlenmesi konusunun çözüme kavuşturulması gereği vardır. Son olarak da gelen sonuçların toplulaştırılması sorununun çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu yazıda Rekabet

REKABET KURUMU PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

Derneği'nin performans değerlendirmesi konusunda yukarıda değinilen beş sorunun çözümü konusunda yaptığı çalışmalara değinilecektir¹.

Performans Kriterlerinin Belirlenmesi

Rekabet Derneği'nin yaptığı ekip çalışmaları sonucunda 13 performans kriteri belirlenmiştir². Bu kriterler şunlardır:

- 1) Rekabet Kurumu'nun kararlarının, hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve tutarlılık açısından performansı.
- 2) Rekabet Kurumu'nun başta para cezaları olmak üzere idari yaptırımlarının, kararlarının ve sektör araştırmalarının rekabetin korunması, işlerliğinin sağlanması ve gelişmesi bakımından piyasalar üzerinde caydırıcı ve olumlu etki yaratma performansı.
- 3) Devletin piyasalarda rekabeti bozucu eylemlerine karşı Rekabet Kurumu'nun performansı.
- 4) Rekabet Kurumu'nun ihlal tespiti ve veri analizi performansı (toplam ihlallerden ne kadarının nasıl tespit edilebildiği) Rekabet Kurumu'nun Türkiye'de rekabet kültürünün gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkı yapma performansı.
- 5) Rekabet Kurumu'nun Türkiye'de rekabet kültürünün gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkı yapma performansı.
- 6) Rekabet Kurumu'nun delil toplama ve karar alma sürecinde teşebbüslerin savunma haklarına saygı duyma konusundaki performansı.
- 7) Rekabet Kurumu'nun uluslararası gelişmeleri, özellikle mehz AB rekabet hukukundaki güncel gelişmeleri takip etme ve kararlarına yansıtma performansı.
- 8) Rekabet mevzuatının güncel sorunlara ve özellikle dijital piyasalardaki gelişmelere cevap verecek nitelikte geliştirilmesi performansı.
- 9) Rekabet Kurumu'nun gerekli kurumsal kabiliyet ve kapasiteye (mesleki personel, fiziki ve teknik(dijital) alt yapı) sahip olma, ve bu kapasiteyi iyi kullanma performansı.
- 10) Rekabet Kurumu'nun internet sitesinin yeterlilik ve kullanıcı dostu olma açısından performansı.
- 11) Rekabet Kurumu'nun paydaşlarıyla (düzenleyici kurumlar, kamu kurumları, akademi, sektör temsilcileri, sektör dernekleri, tüketici dernekleri, vd.) işbirliği yapma performansı.
- 12) Rekabet Kurumu'nun düzenlediği ve katıldığı sempozyum, konferans ve diğer bilimsel aktiviteleri konusundaki performansı.

¹ Bu çalışmalara katkı veren tüm arkadaşlara teşekkür borcumuz vardır. Dr. A. Fatih Özkan, ilk performans kriterleri listesinin oluşturulmasını sağladı. Özge İçöz, arkadaşımız, sürecin başından beri grup çalışmasının verimli bir biçimde sonuçlandırılması için çok önemli katkılar yaptı. Doç. Dr. Nurkut İnan Barış Ekdi, İsmail Hakkı Karakelle, Kemal Erol, Doç D. Şirin Güven sürecin her aşamasında, yaptıkları öneriler, eleştiriler ve katkılarla performans kriterlerinin olgunlaştırılması konusunda önemli bir rol oynadılar. Mehmet Akif Ersin, Nurettin Kaldırımçı, Yaşar Tekdemir, Adnan Akgün, Damla Songur arkadaşlarımız da sürecin başında yaptıkları öneriler ile mesafe alınmasında bize destek oldular.

² Bu konuda Dr. Fatih Özkan başta olmak üzere, Doç. Dr. Nurkut İnan, Barış Ekdi, İsmail Hakkı Karakelle, Dr. Kemal Erol, Özge İçöz ve Doç Dr. Şirin Güven arkadaşlarımızın önemli katkıları olmuştur.

REKABET KURUMU PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

13)Genel olarak Rekabet Kurumu'nun bağımsız, özerk ve saygın bir rekabet otoritesi olma konusundaki performansı.

Şüphesiz yukarıdaki sorulara doğru cevaplar verilmesi, değerlendiricilerin rekabet Kurumu'nu çok iyi tanımasını ve izlemesini gerektirecek niteliktedir. Değerlendirmenin sağlıklı yapılabilmesi için, her değerlendiricinin tüm soruları cevaplandırması önem arz etmektedir. Şayet bir değerlendirici bazı konularda kesin bir kanaate sahip değil ise bu konuda güvendiği isimlerin görüşünü alması yararlı olacaktır. Performans değerlendirmelerinin bir önemli faydası da rekabet Kurumu paydaşlarının kurumun faaliyetlerini daha yakından takip etme ve gerekirse notlar alma alışkanlığını kazanmaya teşvik etmesi olabilir.

Kriterlerin Ağırlıklandırılması

Yukarıda sözü edilen kriterler aynı önem ve ağırlıkta değildir. Ayrıca bu kriterlerin önem ve ağırlığı hem kişiden kişiye, hem de zaman içinde değişebilir. Bu nedenle her değerlendiriciden yukarıdaki performans kriterlerinin her birisi için 1 ila 10 arasında bir değerlendirme puanı verilmesi talep edilecektir. Buna ilaveten değerlendiricilerden performans kriterleri ile ilgili her soruya 1 ila beş puan arasında bir ağırlık atfetmesi istenecektir. Böylece, örneğin savunma hakkı performansını daha fazla önemseyen bir değerlendirici, bu performans ile ilgili olan 6. soruya 5 puanlık bir ağırlık verecektir. Bu ağırlıklandırmada bir değerlendiricinin verdiği toplam ağırlıklar toplamı 28'i geçemeyecektir³. 28 Puanlık toplam ağırlığın 13 puanı minimum zorunlu puan olduğundan, değerlendirmeci aslında 15 ekstra puanı kullanacaktır. Bu durumda üç soruyu 4 puan ekleyerek 5 ağırlığına çıkarmak, ayrıca bir soruya 3 puan ekleyip dörde çıkarmak veya iki soruya 4 er puan ekleyip 5 e çıkarıp ayrıca geri kalan yedi puanı farklı şekillerde dağıtmak mümkün olabilecektir. Sonuç itibarıyla verilen ağırlıklandırmalar, soru sayısının 13 den 28 e çıkarılması gibi bir etki yapacaktır.

Ağırlıklandırma notları iki açıdan önem arz edecektir. Her yıl çeşitli sorulara atfedilen ağırlıkların ortalamasındaki değişimler değerlendiricilerin performans kriterlerin önemseme derecelerindeki değişimleri gösterecektir. Bu bilgi başlı başına önem taşımaktadır. İkinci olarak atfedilen ağırlıkların ortalaması, 100 üzerinden her soruya verilecek nihai notu etkileyecektir. Bu ağırlıklandırma sonucunda her bir performans kriterinin toplam değerlendirmedeki sonucu etkilenecektir.

Değerlendirme Dönemi ve Kapsamı

Performans anketi ilk olarak 2023 yıl için yapılacak ve her yıl tekrar edilecektir⁴. Geçmişe yönelik bir değerlendirme yapılması şüphesiz yararlı olabilirdi. Ancak geçmiş dönemlerin homojen olmaması, bu yola gidilmesini zorlaştırmaktadır. Ancak zaman içinde bu konuda yapılacak öneriler göz önüne alınarak, geçmişe yönelik bir anket yapılması yoluna da gidilebilecektir⁵.

Zaman içinde bu anketin benzerinin diğer ülkelerde yapılması konusunda çaba sarf edilecektir. Ancak bunun için Türkiye'de bu anketin sonuçlandırılması yararlı olacaktır.

³ Bu konunun netlik kazanmasında Barış Ekdi ve Özge İçöz arkadaşımızın önemli katkıları olmuştur.

⁴ Bu konunun netleşmesinde İsmail Hakkı Karakelle ve M. Akif Ersin arkadaşlarımızın önemli katkıları olmuştur.

⁵ Bu konunun netleştirilmesinde de Barış Ekdi, ve İsmail Hakkı Karakelle ve M. Akif Ersin arkadaşlarımızın önemli katkıları olmuştur.

Değerlendirme Yapacak Kişilerin Belirlenmesi

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Rekabet Kurumu'nun performansını değerlendirebilecek kişilerin , hem rekabet hukuku ve ekonomisi konusunda yeterli birikim ve donanımına sahip olması, hem de Rekabet Kurumu'nu yakından izlemesi gerekmektedir⁶. Bu bakımdan değerlendirici seçiminde bu temel kriter esas alınmalıdır. Türkiye'de bu nitelikler sahip çok sayıda insan bulunmaktadır. Bu insanların önemli bir bölümü halen Rekabet Derneği Platformunda yer almaktadır. Ancak temel hedef bu değerli insanların tamamına ulaşarak onların değerlendirmeye katılmalarının sağlanmasıdır. Değerlendiricilerin önemli bir bölümünün yıllar itibariyle sabit kalması yıllık performans değişmelerin daha anlamlı olması açısından önem taşımaktadır.

Sonuçların Topplulaştırılması

Yapılacak performans değerlendirmesi soruları, ilgili kişilere ulaştırılıp kendilerinden belli bir süre içinde değerlendirmeyi geri göndermeleri talep edilecektir. Gelen sonuçların değerlendirilmesi sonucunda üç çıktı alınacaktır. Bunlar:

- 1) Sorular ağırlıklandırılmadan ulaşılan toplu sonuçlar. Bu sonuçlar her bir performans kriteri için (13 kriter) 10 üzerinden verilen notların ortalaması şeklinde olacaktır. Örneğin bir kriter için bütün değerlendirmeciler 10 üzerinden 9 vermiş ise, bunların ortalaması da 9 olacağından sonuç 9 olarak belirlenecektir. Farklı notlar olması halinde verilen notlar toplanıp değerlendirici sayısına bölünerek bir ortalama not bulunmuş olacaktır.
- 2) Soruların ortalama ağırlıkları hesaplanacaktır. Bu çerçevede her değerlendiricinin her bir performans kriterine atfettiği değerler, toplanarak, katılımcı sayısına bölünüp, her bir kritere atfedilen ortalama değer hesaplanmış olacaktır. Böylece bazı performans kriterleri 1 veya bire yakın bir değer alırken bazıları 5 veya beşe yakın bir değer alacaktır.
- 3) Ağırlıklandırma yapılmadan ulaşılan toplu sonuçlar (1), bulunacak ortalama ağırlıklarla (2) birlikte değerlendirilerek 100 üzerinden bir toplam performans notu hesaplanacaktır. Böylece örneğin 2023 yılı için Rekabet Kurumu Performans değerlendirmesi 100 üzerinden 95 bulunacaktır. Şüphesiz bu sonuç, 2024 değerlendirmesi yapıldıktan sonra daha fazla anlam kazanacak ve zaman içinde daha ilginç hale gelecektir. Bütün katılımcıların 13 soruya 10 tam notu verdiği varsayımı altında ortalama ağırlıklar da hesaba katılarak bulunacak değer $28 \times 10 = 280$ 100 olarak kabul edilecektir. Şayet verilen notlar daha düşük ise örneğin 13 soruya da 9 puan verilmiş ise $28 \times 9 = 252$ olacaktır. Bunun 100 üzerinde değeri de 90 olacaktır. Sorulara farklı notlar verilmesi halinde sonuca daha uzun bir hesaplama süreci sonunda ulaşılabilecektir.

EK: REKABET KURUMU İÇİN PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ ANKETİ

Bu anket, Rekabet Derneği tarafından Rekabet Kurumu'nun 2023 yılındaki faaliyetlerinin sivil toplum paydaşları tarafından değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Anket her yıl tekrarlanacaktır. Ankete verdiğiniz cevapların, Rekabet Kurumu'nun çalışmalarına ve daha iyi izlenmesine fayda sağlaması hedeflenmektedir⁷.

⁶ Bu konunun netleşmesinde ve somutlaştırılmasında başta Özge İçöz arkadaşımız olmak üzere , Sn. İsmail Hakkı Karakellee arkadaşımızın, Sn Kemal Erol arkadaşımızın önemli katkıları olmuştur.

⁷ Bu anket formatının netlik kazanmasında Özge İçöz arkadaşımızın çok önemli katkıları olmuştur.

REKABET KURUMU PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

Lütfen aşağıdaki sorulara: a)1 en düşük,10 en yüksek olmak üzere 1 ila 10 puan arasında bir değerlendirme puanı (D) ve b) Her soruya attığınız nispi önemi yansıtan, 1 ila 5 arasında bir ağırlık puanı (A) veriniz. Ağırlık puanları toplamı 28 'i geçmemelidir. 28 puanlık toplam ağırlığın 13 puanı minimum zorunlu puan olduğundan, değerlendirmeci aslında 15 ekstra puanı kullanacaktır.

1. Rekabet Kurumu'nun kararlarının, hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve tutarlılık açısından performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:.....A :.....)
2. Rekabet Kurumu'nun başta para cezaları olmak üzere idari yaptırımlarının, kararlarının ve sektör araştırmalarının rekabetin korunması, işlerliğinin sağlanması ve gelişmesi bakımından piyasalar üzerinde caydırıcı ve olumlu etki yaratma performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D: A:.....)
3. "Devletin piyasalarda rekabeti bozucu eylemlerine karşı Rekabet Kurumu'nun performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:..... A:....)
4. Rekabet Kurumu'nun ihlal tespiti ve veri analizi performansını (toplam ihlallerden ne kadarının nasıl tespit edilebildiği) nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:..... A:.....)
5. Rekabet Kurumu'nun Türkiye'de rekabet kültürünün gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkı yapma performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D..... A :....)
6. Rekabet Kurumu'nun delil toplama ve karar alma sürecinde teşebbüslerin savunma haklarına saygı duyma konusunda performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:.....A:.....)
7. Rekabet Kurumu'nun uluslararası gelişmeleri, özellikle mehz AB rekabet hukukundaki güncel gelişmeleri takip etme ve kararlarına yansıtma performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D.... A.....)
8. Rekabet mevzuatının güncel sorunlara ve özellikle dijital piyasalardaki gelişmelere cevap verecek nitelikte geliştirilmesi performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:.....A:.....)
9. Rekabet Kurumu'nun gerekli kurumsal kabiliyet ve kapasiteye (mesleki personel, fiziki ve teknik(dijital) alt yapı) sahip olma, ve bu kapasiteyi iyi kullanma performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:.....A:.....)
10. Rekabet Kurumu'nun internet sitesini, yeterlilik ve kullanıcı dostu olma performansı açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? (D:..... A.....)
11. Rekabet Kurumu'nun paydaşlarıyla (düzenleyici kurumlar, kamu kurumları, akademi, sektör temsilcileri, sektör dernekleri, tüketici dernekleri, vd.) işbirliği yapma performansını nasıl değerlendiriyorsunuz? (D..... A:.....)
12. Rekabet Kurumu'nun düzenlediği ve katıldığı sempozyum, konferans ve diğer bilimsel aktiviteleri konusundaki performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?(D... .A.....)
13. Genel olarak Rekabet Kurumu'nun bağımsız, özerk ve saygın bir rekabet otoritesi olma konusundaki performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?(D:..... A:.....)